

**Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20.051.117
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору медичних наук,
професору Шереметі Лідії Миколаївні
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)**

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата медичних наук, проректора з науково-педагогічної роботи,
професора кафедри терапії, реабілітації та морфології Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника

Лапковського Едуарда Йосиповича

на дисертаційну роботу **Ракаєвої Анастасії Євгенівни**

**«Корекція респіраторних та саркопенічних проявів постковідного
синдрому в осіб похилого віку засобами фізичної терапії»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона
здоров'я за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Актуальність теми. Коронавірусна інфекція COVID-19 стала пандемією, асоційованою з розвитком важкого гострого респіраторного дистрес-синдрому, пов'язаного з коронавірусом 2 (SARS-CoV-2). Швидке поширення COVID-19 завдало великої шкоди здоров'ю людини, а також економічному та соціальному розвитку всіх країн світу. Незважаючи на те, що більшість пацієнтів з COVID-19 одужали від інфекції, деякі наслідки мали в майбутньому значний вплив на тих пацієнтів, які одужали.

Серед симптомів, що найчастіше зустрічаються в постковідному періоді, найчастіше описані порушення в діяльності серцево-судинної та дихальної систем, що супроводжуються загальною слабкістю, нездужанням,

серцебиттям, задишкою. Дані симптоми значно впливають на діяльність організму в цілому, знижуючи толерантність до фізичних навантажень, особливо серед осіб старших вікових груп, що негативно впливає на тривалість та якість їх життя. У зв'язку з цим роль реабілітаційних заходів, що виконуються на кожному з етапів лікування пацієнтів набувала великої ролі.

Раціональне використання засобів фізичної терапії, спрямованих на покращення респіраторної функції та супутніх поліорганичних патологічних станів, дозволяє покращити прогноз хворих з високим ризиком ускладнень та якість їх життя.

Тому представлене аспіранткою Ракаєвою А.Є. дослідження є актуальною та потрібною частиною напрямку сучасної реабілітаційної практики, спрямованої на вирішення завдання покращення стану здоров'я осіб похилого віку з респіраторними та саркопенічними проявами постковідного синдрому.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; є фрагментом дослідження «Покращення функціонального стану, якості життя та корекція патологічних станів різного походження засобами терапії та реабілітації», № державної реєстрації 0123U01534. Роль автора полягала в систематизації теоретичних відомостей про застосування засобів фізичної терапії в осіб з постковідним синдромом, у розробці комплексної програми фізичної терапії для хворих похилого віку з саркопенічними та респіраторними проявами постковідного синдрому, у її практичному впровадженні, статистичній обробці та аналізі отриманих результатів.

Ступінь обґрунтування наукових положень і висновків, які сформульовані у дисертації. Основний зміст дисертації висвітлено в 3 наукових статтях у фахових журналах, 2 – в виданні, яке індексується

наукометричною базою Scopus та апробовано на 5 міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Оцінка змісту дисертації. Дисертація Ракаєвої А.Є. складається з анотації, вступної частини та п'яти розділів, загальних висновків, списку використаних літературних джерел, додатків.

У вступі наведено актуальність обраної теми, зв'язок дисертаційної роботи з науковим планом науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, зазначені мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження, наукова новизна одержаних результатів дисертації та практичне значення роботи, особистий внесок здобувача, апробацію результатів дослідження, структуру дисертації.

У першому розділі дисертант аналізує сучасні погляди на особливості перебігу постковідного синдрому в осіб похилого віку з позицій потреби у реабілітаційному втручанні. У розділі розглянуто клінічні наслідки коронавірусної хвороби, наведено характеристику особливостей перебігу COVID-19 та його наслідків у пацієнтів старших вікових груп, проаналізовано особливості геріатричної реабілітації в осіб похилого віку з наслідками COVID-19.

У другому розділі наведено методики обстеження пацієнтів, які характеризували респіраторні та саркопенічні прояви постковідного синдрому та їх узагальнений вплив на організм. Детально представлено організацію дослідження – його етапи, контингент, критерії включення та виключення пацієнтів, принципи поділу на групи дослідження, біоетичні принципи.

Третій розділ присвячений висвітленню результатів, отриманих при обстеженні осіб похилого віку з респіраторними та саркопенічними проявами постковідного синдрому. Проаналізовані оброблені статистичними методами результати дослідження засвідчили погіршення стану осіб похилого віку з постковідним синдромом від свої ровесників за показниками функціонування дихальної системи, показниками фізичного та психічного геріатричного

статусу, вираженості астено-вегетативного синдрому. У них було виявлено ознаки мальнутріції та саркопенії.

Четвертий розділ містить докладну інформацію щодо принципів створення апробованої програми фізичної терапії та докладний опис її складових частин та методичні особливості їх застосування, етапи дослідження. У рамках розробленої програми фізичної терапії застосовувались такі засоби: терапевтичні вправи, Otago exercise programme, постізометрична релаксація, телереабілітація, освіта пацієнтів. Всі застосовані методи відновного втручання мають науково доведену ефективність, обґрунтовані з позицій застосування діагностованих патологічних станів, є сучасними та відтворюваними в умовах інших реабілітаційних закладів.

У п'ятому розділі подано порівняння отриманих після впровадження розробленої програми показників відносно вихідного результату, показників контрольної групи (без наявності постковідного синдрому) та показників групи, яка відновлювалась згідно принципів респіраторної реабілітації без врахування геріатричної. Впровадження розробленої програми фізичної терапії для осіб похилого віку респіраторними та саркопенічними проявами постковідного синдрому сприятливо вплинуло на стан їх здоров'я, що відобразилось позитивними змінами характеристик всіх доменів МКФ.

Висновки узагальнюють отримані у процесі дослідження дані. Список літератури переважно сформований з сучасних іноземних джерел, з відносно невеликою кількістю робіт провідних українських вчених в галузі реабілітації пацієнтів з легеневою патологією.

Додатки містять докладний опис опитувальників, застосованих у роботі; акти впровадження дисертаційного дослідження, опис комплексу вправ Отаго.

Дисертація є самостійним науковим дослідженням, містить власні авторські висновки. Викладені в дисертації наукові результати отримано здобувачем особисто.

Зміст наукової новизни дослідження:

- вперше на підставі аналізу динаміки респіраторних та саркопенічних проявів постковідного синдрому науково обґрунтовано та апробовано комплексну програму фізичної терапії в довготривалому періоді реабілітації для осіб похилого віку, визначальними особливостями якої є виконання терапевтичних вправ різної спрямованості, Otago exercise programme, постізометричної релаксації, телереабілітації, освіти пацієнтів;
- вперше комплексна програма фізичної терапії побудована з позицій корекції саркопенії у пацієнтів похилого віку не тільки як нереспіраторного прояву постковідного синдрому, але і як геріатричного синдрому, який перебігає на фоні інших (фізичних, психічних, соціальних) – мальнутриції, старечої астенії, ризику падіння, депресії.

Практична значущість полягає у створенні науково обґрунтованої комплексної програми фізичної терапії для осіб похилого віку з постковідним синдромом, що сприяло зменшенню вираженості її респіраторних та саркопенічних проявів, пов'язаних із дихальною дисфункцією, м'язовою слабкістю, порушеннями рівноваги, ризиком падіння, депресією шляхом покращення респіраторних резервів, зменшення ознак м'язової слабкості, мальнутриції, покращення статичної та динамічної рівноваги, зменшення проявів депресії та астено-вегетативного синдрому; визначенні критеріїв вибору, послідовності, дозування та параметрів застосування засобів фізичної терапії. Практичні розробки дисертаційного дослідження використані у діяльності відділення фізичної та реабілітаційної медицини комунального некомерційного підприємства «Городенківська багатопрофільна лікарня інтенсивного лікування» Городенківської міської ради (Городенківська міська громада Коломийського району Івано-Франківської області), відділення реабілітації та відновного лікування комунального некомерційного підприємства «Центральна міська клінічна лікарня Івано-Франківської міської ради», центру реабілітації комунального некомерційного підприємства

«Обласна клінічна лікарня Івано-Франківської обласної ради». Теоретико-методичні розробки дослідження використовуються у навчальному процесі кафедри фізичної терапії та ерготерапії Івано-Франківського національного медичного університету; кафедри терапії, реабілітації та морфології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Стиль та мова дисертації. Дисертація написана українською мовою з дотриманням вимог щодо викладу наукового тексту. Дисертаційна робота Ракаєвої Анастасії Євгенівни оформлена згідно вимог МОН України.

За результатами аналізу тексту дисертації та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фальсифікації. Автор використовує посилання на свої наукові публікації, дослідження інших науковців та інші джерела, що свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності.

Зауваження до змісту та тексту дисертації:

- Огляд літератури варто описувати із зазначенням конкретних цитувань та деталізацією внесків вчених; зменшити кількість узагальнюючих фраз, збільшити кількість оглянутих робіт з питань геріатричної медицини;
- Потребує уточнень опис методики модифікації харчування щодо можливого ведення харчового щоденника та підрахунку добового калоражу тощо як методів контролю харчування;
- Для підкреслення зв'язків вираженості респіраторних та саркопенічних проявів постковідного синдрому у 3 та 5 розділах доцільно було б провести кореляційний аналіз отриманих показників;
- Незважаючи на наведені критерії включення та виключення у дослідження, у осіб похилого віку очевидно були наявні інші супутні захворювання, які могли впливати на ефективність фізичної терапії, а упродовж тривалого впровадження програми відбувались їх загострення. Доцільним було б зазначення у розділі 4 алгоритму дій у цьому випадку.

У порядку дискусії також хотілося почути відповіді на такі запитання:

1. У Вашому дослідженні велика роль відведена телереабілітації. Яким чином Ви долали бар'єри, які виникали при використанні цього методу у осіб похилого віку?

2. У розділах 3 та 5 детально серед інших показників були проаналізовані параметри геріатричного статусу. Які ще геріатричні синдроми, крім саркопенії, зазнали позитивних змін під впливом розробленої Вами комплексної програми фізичної терапії і чому?

3. У розділі 4 Ви вказуєте, що проводили навчання не тільки пацієнтів, але й членів їх родин. У чому саме полягала роль родини у розробленій Вами комплексній програмі фізичної терапії?

Однак, наявність зазначених зауважень не впливає на загальну позитивну оцінку дисертації Ракаєвої А.Є. Сформовані зауваження є дискусійними та орієнтовані на фокусування подальших наукових досліджень визначеної проблематики.

<https://kfr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/98/2020/12/fizychna-terapiia-u-spetsialnykh-medychnykh-hrupakh-4-kurs.docx.pdf> Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дослідження Ракаєвої А.Є. є завершеною, самостійною працею, яка виконана на високому науковому рівні та у повному обсязі вирішує поставлені завдання. У ньому отримано нові обґрунтовані та достовірні результати, які є суттєвими при створенні більш ефективної системи реабілітації осіб похилого віку з респіраторними та саркопенічними проявами постковідного синдрому.

Вважаю, що дисертація Ракаєвої Анастасії Євгенівни «Корекція респіраторних та саркопенічних проявів постковідного синдрому в осіб похилого віку засобами фізичної терапії» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії КМУ» від 12.01.2022 № 44 (зі змінами) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), Ракаєва Анастасія Євгенівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 – Фізична терапія, ерготерапія.

Рецензент:

кандидат медичних наук,
проректор з науково-педагогічної роботи,
професор кафедри терапії,
реабілітації та морфології
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Едуард ЛАПКОВСЬКИЙ